

знизилися попит на металопрокат на світових ринках, а й тому, що наша металургія виявилася неконкурентоспроможною в силу використання застарілих технологій, значної енергоємності виробництва тощо.

Усі знають, що сталь у нас виплавляють у доменних печах 30-х років, тоді як у європейських країнах уже відмовилися навіть від конвекторів наступного покоління. Однак коли у світі значно збільшився попит на цю продукцію, і насамперед з боку таких великих країн, як Китай, Індія, Бразилія, де споживчі стандарти нерозвинуті, наш метал купували, хоч він не вирізнявся високим рівнем якості. Будь-який аналітик розумів, що подібна кон'юнктура швидко зміниться, оскільки відбу-

деться перенасичення ринку. Знали про цю проблему, безумовно, і власники українських гірничо-збагачувальних комбінатів, проте вони принципово не хотіли вкладати свої мільярдні доходи в модернізацію та переоснащення підприємств, а вивозили кошти за кордон. Наші олігархи купували акції металургійних заводів у Австралії, Італії, Болгарії, вугільних шахт – у США та ін.

Висновок: є день і ніч, є осінь і зима, є криза і підйом. Ці цикли у природі та економіці є закономірними. Тому теперішні негаразди – це не кінець світу. До того ж і сьогодні кризи відчувають не всі, багато хто заробляє на економічних та фінансових коливаннях.

Ірина Щербина,

генеральний директор Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень

Бюджет-2009 потрібно переглянути

Підбити підсумки за 2008 рік ми можемо тільки базуючись на показниках 11 місяців, які оприлюднило Державне казначейство. Офіційні дані свідчать про те, що лише за листопад минулого року надходження від податку на додану вартість та податку на прибуток впали вдвічі, різко скоротилися надходження від податку з доходів громадян – а це основний податок для місцевих бюджетів.

Я вважаю, що внутрішній фактор цієї кризи, яка вирує і в економіці, і в банківському секторі, і в бюджетній сфері України, – це відсутність єдиної стратегії економічного розвитку, стратегії стабільності країни та чітких пріоритетів виходу із фінансової кризи, перші ознаки якої вже були очевидні влітку 2008 р.

Виконання Бюджету-2009 буде непростою справою, бо він несе в собі значні ризики. На мій погляд, основним ризиком цього Бюджету є його повна ідеологічна ідентичність тим бюджетам, які приймалися рік у рік раніше. Це спроба різко скоротити видатки, фіскальними методами наповнити дохідну базу і якимось чином збалансувати бюджет. Я розумію Міністерство фінансів у тому, що за такий короткий строк, відведений для підготовки й подачі до ВРУ проекту Бюджету-2009, напевно, було неможливо зробити кращий документ. Тому зараз повинна йти мова про його докорінну ідеологічну зміну.

Давно назріла необхідність створення Бюджету на середньострокову перспективу. Це корелюється з необхідністю мати Стратегічний план розвитку країни. Я спеціально не кажу – виходу із кризи. Адже, якщо ми зосереджуватимемося тільки на виході з кризи, то, боюся, можемо залишитися в ній надовго. Навіть у нинішніх непростих умовах потрібно думати про розвиток країни.

Наведу приклад того, що означає бюджет на один рік. Візьмімо «гарні» роки, коли бюджет наповнювався, перевиконувався і було достатньо грошей. Дуже великі суми направлялися на капітальні вкладення на місцевому рівні – на будівництво шкіл, дитячих садків, доріг, мостів. Бюджет приймався щорічно начебто б «з нуля». Сьогодні в Україні відсутній єдиний реєстр державної та комунальної власності, тож в аналітичному плані важко відслідкувати, як відбувається трансформація власності (окрім приватизації). І щоразу ми знову починаємо відбирати об'єкти після затвердження Бюджету. Цей процес зазвичай

трає півроку-вісім місяців, і тільки через 9 місяців починається фінансування. З огляду на особливості нашого тендерного законодавства виникає питання: куди йшли ці мільярдні кошти? Вони доходили до органів місцевого самоврядування в листопаді-грудні без будь-якого акценту на одержання якісного результату. В разі невикористання гроші мали бути повернутими в бюджет.

Наведений приклад доводить той факт, що щорічне складання бюджету практично зводиться до звичайної математики – спроби збалансувати доходи й видатки. Сьогодні ми не використовуємо повною мірою бюджетні важелі, які б могли допомогти розвиватися країні.

Чи наповнять Бюджет-2009 ті фіскальні пропозиції, які вже частково зареєстровані або збираються бути зафіксовані у вигляді законопроектів, поданих Урядом? Думаю, що ні. Адже будь-які спроби збільшити фіскальне навантаження на платників податків призведуть в основному до відходу в «тінь». Ми повинні розуміти, що в умовах кризи, яка вразила економіку України, приймати рішення про розширення бази оподаткування чи збільшення ставки податків, – це не просто неправильно, а згубно для країни, бо такі дії спричинять скорочення ділової активності.

Що стосується видаткової частини Бюджету, то тут картина зрозуміла. Доки в Україні буде катастрофічно велика мережа бюджетних установ, яка нам дісталася у спадок від СРСР і яку ми бездумно добудовували, доти наш Бюджет постійно перебуватиме під загрозою зривів.

Не можу не акцентувати й на такому «болючому питанні» для Бюджету, як пільги. На жаль, у Законі України «Про Держбюджет» та інших законодавчих актах замовчується ця проблема. Однак ціна пільг в умовах прожиткового мінімуму 2008 року становила 70 млрд. грн. Подібні суми для пільговиків, звичайно, не можуть бути передбачені в повному обсязі у Бюджеті-2009 навіть за гарного економічного стану. Тож важко прогнозувати, яким чином сьогодні Уряд виходитиме із ситуації, якщо питання пільг буде порушено. Я не бачу відповіді на нього в Законі «Про Держбюджет на 2009 рік».

Очевидно, що Бюджет-2009 потрібно переглянути за підсумками його виконання у січні-лютому. Тоді аналітики зможуть побачити тренди за кожним видом надходжень, динамікою валового курсу, ціною на газ.